

První dva roky odchyťů na Červenohorském sedle

*The first two years of the banding attempt in the locality of Červenohorské sedlo*Martin Vavřík ¹⁾, František Zicha ²⁾¹⁾ 788 16 Sobotín 54; vavrik.martin@seznam.cz²⁾ Správa Průhonického parku, Zámek 1, 252 43 Průhonice; franisekzicha@email.cz

Vavřík M. & Zicha F. 2011: První dva roky odchyťů na Červenohorském sedle / *The first two years of the banding attempt in the locality of Červenohorské sedlo*. Zprávy MOS 69: 72–81.

Denní a noční odchyty byly prováděny na lokalitě Červenohorské sedlo v Jeseníkách (1013 m n. m.) v období let 2010 a 2011. Dohromady se chytalo 95 dní a 92 nocí. Nataženo bylo kolem 200 m sítí na denní chytání a 120 m sítí na chytání noční. Při nočním chytání se využívalo světlo jako atraktant. Za dva roky bylo odchyceno a okroužkováno 15,477 jedinců z 97 druhů. Nejpočetnějšími druhy byly červenka obecná, sýkora koňadra, králíček obecný, lejsek černohlavý a pěvuška modrá. Odchyceno bylo i několik vzácných migrantů jako slučka malá, kalous pustovka, lejsek malý, slavík tmavý a strnad zahradní. Kromě toho se povedlo okroužkovat několik vzácných zatoulanců: strnada bělohlavého, budníčka pruhohlavého nebo budníčka zlatohlavého. Některé druhy byly chytány ve velice vysokých počtech: sluka lesní v počte 69 kusů, nebo křepelka polní v počte 171 jedinců. V příspěvku je diskutován i vliv klimatických podmínek na odchyt do nárazových sítí.”

Day and night mist-netting during autumn migration was carried out at Červenohorské sedlo in the Jeseníky Mts. (1013 m asl) in 2010 and 2011. Altogether, 95 day-nettings and 92 night-nettings were completed. About 200 m of nets were used during the day, and 120 m at night, when lighting was also used. In both years, 15,477 specimens from 97 species were ringed. The most numerous species were European Robin, Great Tit, Goldcrest, Pied Flycatcher and Dunnock. Several rare migrants were caught (Jack Snipe, Short-eared Owl, Red-breasted Flycatcher, Thrush Nightingale and Ortolan Bunting). Rare vagrants were Pine Bunting, Yellow-browed Warbler and Pallas's Warbler. Some species were ringed in very high numbers: Woodcock 69 and Common Quail 171 specimens. Suitable weather conditions for netting are also discussed.

Keywords: bird ringing, migration routes, methods of catching

ÚVOD

Přístup České republiky do schengenského prostoru v prosinci 2007 způsobil zvýšený pohyb turistů v pohraničních pohořích v roce 2008 a víceméně vedl k ukončení odchyťů ptáků na podzimním tahu na Vosecké boudě v Krkonoších. Bylo na čase rozhlédnout se po lokalitě, která by se intenzitou tahu a podmínkami Vosecké boudě přinejmenším vyrovnala a umožnila by v započatém trendu nočních odchyťů pokračovat. Několikaleté sledování podzimního tahu na Červenohorském sedle v Jeseníkách naznačovalo, že právě zde by se podobná lokalita mohla nacházet.

V roce 2010 zorganizoval F. Zicha tzv. nultý ročník, který měl ukázat, jestli odchyty v novém prostředí budou fungovat. Během podzimu se pak k organizaci přidal jako „znalec místních poměrů“ M. Vavřík; nultý ročník jsme pak společně dotáhli až do poloviny listopadu. V roce 2011 jsme se vrátili na lokalitu na ostrý první ročník odchyťů s cílem kroužkovat prakticky nepřetržitě mimo extrémně nevýhodné dny a pokusit se přitom okroužkovat deset tisíc ptáků. Obojí se nám nakonec podařilo uskutečnit; výsledky obou ročníků jsou shrnuty v tomto článku. Blíže údaje (metodika, výsledky) také viz: <http://fkco.cz/chs/index.html>.

POPIS LOKALITY

Hlavní hřeben Jeseníků probíhá od sedla Ramzová (760m) k jihovýchodu po nejvyšší vrchol Praděd (1492 m), kde se stáčí k jihu a pokračuje až po sedlo Skřitek (874m). Na své třicetkilometrové délce neklesá nikde pod 1000m n. m. a na většině délky překonává 1300m n. m. Jediným sníženým místem této bariéry je Červenohorské sedlo (1013 m), kterým prochází komunikace z Jeseníku do Šumperka. Ideální postavení tohoto místa pro podzimní tah ptáků ještě podtrhává údolí Bělé, které vede jižním směrem od kotliny města Jeseník až pod samotné sedlo.

Vlastní odchytové místo (GPS 50°7'21.213"N, 17°9'12.503"E) leží v blízkosti nejnižšího bodu hřebene pod Velkým Klínovcem. Základna se nachází v boudě vleku na žluté sjezdovce areálu Červenohorského sedla. Sjezdovka (a tím pádem otevřená plocha s udržovaným nízkým travním porostem) zde vystupuje od údolí Bělé směrem k JZ a u boudy se zalamuje k JV. Mimo travnatou sjezdovku, která evidentně slouží jako vodítko tahu většiny druhů ptáků, se v okolí do 100m nachází mladé rozvolněné porosty smrků, bříz, vrb a jeřábů. Svahy obrácené k jihozápadu (tedy Šumperku) jdou na rozdíl od severovýchodních svahů pokryté víceméně souvislým lesním porostem různého věku.

METODIKA ODCHYTU

Na Červenohorském sedle je rozmístěno mnoho sítí (řadové délky 9, 12 a 18 metrů), které lze vzhledem k účelu odchytu rozdělit na dvě stanoviště - tzv. světelné sítě a denní sítě.

Světelné sítě jsou umístěny na sjezdovce u chaty, po většinu nultého a začátkem prvního ročníku šlo o tři sítě, tvořící zalomenou linii za světlem ve tvaru rozevřeného písmene U. Koncem září 2011 jsme přidali další, čtvrtou síť, která vykryla prostor, kudy někteří ptáci za lepší viditelnosti sítě obletují. S příchodem soumraku se rozsvítí světlo s 2kW výbojkou, umístěné asi metr před střední sítí. Světlo je naklopeno tak, aby horní hrana světelného kužele svírala s povrchem úhel zhruba 60°. Směrem k hotelu na Červenohorském sedle je kužel světla odstíněn plechem, aby nedocházelo k rušení hostů. V blízkosti světla jsme

po loňských zkušenostech umístili podběrák, sloužící k odchytu ptáků, kteří usedli před světlo (podařilo se tak polapit mj. pěničci slavíkovou, rákosníky, sluku nebo nahnat do sítě slípku zelenonohou). Za reflektorem byl v roce 2011 nově umístěn reproduktor napojený bezdrátově na mp3 přehrávač v chatě. Sítě jsou jemné, vždy ty nejkvalitnější, 18metrové, s 15mm oky. Od poloviny sezóny 2011 tak byla na noc instalována zalomená linie 64m sítí. Rovněž nově byla v roce 2011 za střední světelnou sítí umístěna 18metrová dvoukapsová síť s 60mm oky na pětimetrových tyčích, určená k odchytu větších ptáků, přeletujících světelné sítě; tato se ovšem neosvědčila.

V roce 2011 doplnila po většinu nocí světelné sítě ještě soustava čtyř dvanáctimetrových sítí s 25mm oky, získaná z projektu vedeného Z. Moudrým a primárně sloužící k odchytu křepelek. Sítě v soustavě jsou sestaveny do čtverce s průchodem v jednom rohu. Soustava je umístěna výše ve svahu sjezdovky, mimo část osvětlenou reflektorem. Ve druhé části podzimu byla tato soustava využita k odchytu skřivanů. Samozřejmostí je výkonná aparatura s mp3 přehrávačem, umístěna v centru soustavy. Při zvýšeném tahu křepelek byla tato soustava doplněna až třemi doprovodnými 12metrovými sítěmi, při odchytu skřivanů pak byla nahrazena V-formací.

Denní sítě jsou porůznu rozmístěny v okolních porostech. Po zkušenostech z nultého ročníku jsme přidali dvě sítě do okraje porostu za světelné sítě a tři sítě umístili tak, aby zčásti přečnivaly z porostu do otevřené sjezdovky. V roce 2011 proběhla v porostech silná prořezávka, která vedla k jejich většímu rozvolnění. Denní sítě jsou za soumraku staženy, roztahují se opět před rozedněním tak, aby zachytily ranní rozlet ptáků, nalákaných na světlo. Výjimkou je tzv. slukovka, 18metrová síť s 50mm oky, umístěna v prostoru, kde proletují na podzim právě sluky. Chytají se do ní také kalousi, puštíci, lelci a ve dne krahuji a drozdí. Po zkušenostech „netopýrářů“ byly další dvě sítě s velkými oky umístěny napříč dolní sjezdovkou – tyto sítě se velmi osvědčily při chytání sluk a kachen. Ostatní sítě jsou klasické sítě na odchyt pěvců s 15mm oky, v době tahu králíčků bývá jedna ze sítí nahrazena 9metrovou sítí s 14mm oky. Za příz-

nivých podmínek necháváme v noci roztažené i tento typ sítí v blízkosti chaty. Všechny sítě jsou samozřejmě pravidelně kontrolovány po celou dobu jejich expozice. Při vrcholu tahu bylo v prostoru odchytové

„stanice“ instalováno cca 200 metrů denních sítí. Při ranních odchtech byly navíc bohatě využívány mp3 přehrávače s hlasy aktuálně protahujících druhů, často v mixu 3–4 druhů najednou.

Obr. 1 / Fig. 1: Základní orientační body v oblasti Červenohorského sedla (červeně – světelné sítě, žlutě – přibližné umístění denních sítí, bledě – směr nočního svícení) / *The basic landmarks in the area of Červenohorské sedlo (red marking – lightnet nets, yellow – day nets, pale blue – direction of the artificial light)*

1 – autobusová zastávka / *bus station*

2 – základna pro organizátory odchytu / *the base – ringing station*

3 – ideální místo pro pozorování podzimního tahu ptáků / *ideal site for observations of the autumn migration*

4 – heliport / *pad*

5 – turistická značená cesta / *touristic trail*

VÝSLEDKY

V roce 2010 probíhaly odchty od 17. 8. do 16. 11. Celkem bylo provedeno 28 denních a 24 nočních odchytů, při kterých bylo okroužkováno 5 133 ptáků 68 druhů. V roce 2011 probíhaly odchty od 13. 8. do 17. 11. Celkem bylo provedeno 67 denních a 68 nočních odchytů, při kterých bylo okroužkováno

10 344 ptáků 93 druhů. Za obě sezóny tak bylo celkem kroužkováno 15 477 ptáků 97 druhů.

Deseti nejčastěji kroužkovanými druhy byly – červanka obecná (6492 ex.), sýkora koňadra (1746), králíček obecný (728), lejsk černohlavý (666), pěvuška modrá (623), pěnkava obecná (472), pěnice slavíková (463), drozd zpěvný (355), budníček větší (342) a sýkora uhelníček (266).

Tab. 1 / Tab. 1: Počty kroužkovaných ptáků v letech 2010 a 2011. / The numbers of ringed birds in 2010 and 2011.

Druh	2010	2011	Celkem
Volavka popelavá, <i>Ardea cinerea</i>	1	–	1
Kachna divoká, <i>Anas platyrhynchos</i>	–	1	1
Čírka obecná, <i>Anas crecca</i>	–	3	3
Krahujec obecný, <i>Accipiter nisus</i>	2	4	6
Křepelka polní, <i>Coturnix coturnix</i>	6	165	171
Slípka zelenonohá, <i>Gallinula chloropus</i>	1	1	2
Chíástal polní, <i>Crex crex</i>	–	1	1
Pisik obecný, <i>Actitis hypoleucos</i>	3	2	5
Bekasina otavní, <i>Gallinago gallinago</i>	–	1	1
Slučka malá, <i>Limnocyptes minimus</i>	–	2	2
Sluka lesní, <i>Scolopax rusticola</i>	14	55	69
Kukačka obecná, <i>Cuculus canorus</i>	–	1	1
Puštík obecný, <i>Strix aluco</i>	2	1	3
Sýc rousný, <i>Aegolius funereus</i>	–	3	3
Kalous ušatý, <i>Asio otus</i>	14	12	26
Kalous pustovka, <i>Asio flammeus</i>	–	1	1
Kulíšek nejmenší, <i>Glaucidium passerinum</i>	–	1	1
Lelek lesní, <i>Caprimulgus europaeus</i>	2	9	11
Ledňáček říční, <i>Alcedo atthis</i>	–	1	1
Datel černý, <i>Dryocopus martius</i>	1	1	2
Strakapoud velký, <i>Dendrocopos major</i>	1	3	4
Krutihlav obecný, <i>Jynx torquilla</i>	1	10	11
Skřivan polní, <i>Alauda arvensis</i>	44	204	248
Skřivan lesní, <i>Lullula arborea</i>	6	1	7
Konipas bílý, <i>Motacilla alba</i>	–	4	4
Konipas luční, <i>Motacilla flava</i>	–	1	1
Linduška lesní, <i>Anthus trivialis</i>	2	85	87
Linduška luční, <i>Anthus pratensis</i>	29	70	99
Linduška horská, <i>Anthus spinoletta</i>	–	1	1
Střízlík obecný, <i>Troglodytes troglodytes</i>	52	114	166
Pěvuška modrá, <i>Prunella modularis</i>	251	372	623
Ťuhýk obecný, <i>Lanius collurio</i>	7	21	28
Ťuhýk šedý, <i>Lanius excubitor</i>	–	1	1
Špaček obecný, <i>Sturnus vulgaris</i>	22	63	85
Sojka obecná, <i>Garrulus glandarius</i>	2	–	2
Rákosník obecný, <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	2	50	52
Rákosník proužkovaný, <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	12	57	69
Rákosník zpěvný, <i>Acrocephalus palustris</i>	–	9	9
Rákosník velký, <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	–	1	1

Druh	2010	2011	Celkem
Cvrčilka říční, <i>Locustella fluviatilis</i>	–	5	5
Cvrčilka zelená, <i>Locustella naevia</i>	7	69	76
Cvrčilka slavíková, <i>Locustella luscinioides</i>	–	1	1
Sedmihlásek hajní, <i>Hippolais icterina</i>	3	13	16
Pěnice černohlavá, <i>Sylvia atricapilla</i>	13	247	260
Pěnice slavíková, <i>Sylvia borin</i>	90	373	463
Pěnice hnědokrídla, <i>Sylvia communis</i>	–	47	47
Pěnice pokřovní, <i>Sylvia curruca</i>	1	31	32
Budníček menší, <i>Phylloscopus collybita</i>	30	84	114
Budníček větší, <i>Phylloscopus trochilus</i>	46	296	342
Budníček lesní, <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	12	24	36
Budníček zlatohlavý, <i>Phylloscopus proregulus</i>	1	–	1
Budníček pruhohlavý, <i>Phylloscopus inornatus</i>	–	1	1
Králíček obecný, <i>Regulus regulus</i>	260	468	728
Králíček ohnivý, <i>Regulus ignicapilla</i>	13	85	98
Lejsek černohlavý, <i>Ficedula hypoleuca</i>	307	359	666
Lejsek malý, <i>Ficedula parva</i>	–	1	1
Lejsek šedý, <i>Muscicapa striata</i>	7	16	23
Slavík obecný, <i>Luscinia megarhynchos</i>	–	1	1
Slavík tmavý, <i>Luscinia luscinia</i>	2	5	7
Slavík modráček, <i>Luscinia svecica</i>	–	6	6
Červenka obecná, <i>Erithacus rubecula</i>	2103	4389	6492
Rehek zahradní, <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	60	93	153
Rehek domácí, <i>Phoenicurus ochruros</i>	12	142	154
Bělořit šedý, <i>Oenanthe oenanthe</i>	11	9	20
Bramborníček černohlavý, <i>Saxicola torquata</i>	2	2	4
Bramborníček hnědý, <i>Saxicola rubetra</i>	1	15	16
Kos černý, <i>Turdus merula</i>	71	157	228
Kos horský, <i>Turdus torquatus</i>	1	4	5
Drozd zpěvný, <i>Turdus philomelos</i>	189	166	355
Drozd kvíčala, <i>Turdus pilaris</i>	6	35	41
Drozd brávník, <i>Turdus viscivorus</i>	–	1	1
Drozd cvrčala, <i>Turdus iliacus</i>	14	9	23
Sýkora koňadra, <i>Parus major</i>	709	1037	1746
Sýkora modřínka, <i>Parus caeruleus</i>	111	70	181
Sýkora babka, <i>Parus palustris</i>	1	1	2
Sýkora lužní, <i>Parus montanus</i>	1	3	4
Sýkora uhelníček, <i>Parus ater</i>	21	245	266
Sýkora parukářka, <i>Parus cristatus</i>	–	2	2
Mlynařík dlouhoocasý, <i>Aegithalos caudatus</i>	23	–	23

Druh	2010	2011	Celkem
Brhlík lesní, <i>Sitta europaea</i>	1	1	2
Šoupálek dlouhoprstý, <i>Certhia familiaris</i>	14	2	16
Vrabec polní, <i>Passer montanus</i>	–	1	1
Pěnkava obecná, <i>Fringilla coelebs</i>	252	220	472
Pěnkava jíkavec, <i>Fringilla montifringilla</i>	86	90	176
Dlask tlustozobý, <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	10	8	18
Hýl obecný, <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	130	50	180
Zvonohlík zahradní, <i>Serinus serinus</i>	–	9	9
Stehlík obecný, <i>Carduelis carduelis</i>	6	34	40
Zvonek zelený, <i>Carduelis chloris</i>	5	20	25
Konopka obecná, <i>Carduelis cannabina</i>	2	1	3
Čížek lesní, <i>Carduelis spinus</i>	10	38	48
Čečetka tmavá, <i>Carduelis cabaret</i>	1	–	1
Čečetka zimní, <i>Carduelis flammea</i>	2	1	3
Křivka obecná, <i>Loxia curvirostra</i>	–	2	2
Strnad obecný, <i>Emberiza citrinella</i>	3	9	12
Strnad bělohavý, <i>Emberiza leucocephalos</i>	–	1	1
Strnad rákosní, <i>Emberiza schoeniclus</i>	6	12	18
Strnad zahradní, <i>Emberiza hortulana</i>	–	1	1

Tab. 2 / Tab. 2: Rozdíly mezi denními a nočními odchyty (počty okroužkovaných ptáků). / *The differences between day and night nettings (numbers of ringed birds).*

Druh	den/day	noc/night
Volavka popelavá, <i>Ardea cinerea</i>	–	1
Kachna divoká, <i>Anas platyrhynchos</i>	–	1
Čírka obecná, <i>Anas crecca</i>	–	3
Krahujec obecný, <i>Accipiter nisus</i>	6	–
Křepelka polní, <i>Coturnix coturnix</i>	19	152
Slípka zelenonohá, <i>Gallinula chloropus</i>	–	2
Chřástal polní, <i>Crex crex</i>	–	1
Pisik obecný, <i>Actitis hypoleucos</i>	–	5
Bekasina otavní, <i>Gallinago gallinago</i>	–	1
Slučka malá, <i>Limnocyptes minimus</i>	–	2
Sluka lesní, <i>Scolopax rusticola</i>	–	69
Kukačka obecná, <i>Cuculus canorus</i>	–	1
Puštík obecný, <i>Strix aluco</i>	–	3
Sýc rousný, <i>Aegolius funereus</i>	–	3
Kalous ušatý, <i>Asio otus</i>	–	26
Kalous pustovka, <i>Asio flammeus</i>	–	1
Kulišek nejmenší, <i>Glaucidium passerinum</i>	–	1

Druh	den/day	noc/night
Lelek lesní, <i>Caprimulgus europaeus</i>	–	11
Ledňáček říční, <i>Alcedo atthis</i>	–	1
Datel černý, <i>Dryocopus martius</i>	2	–
Strakapoud velký, <i>Dendrocopos major</i>	4	–
Krutihlav obecný, <i>Jynx torquilla</i>	2	9
Skřivan polní, <i>Alauda arvensis</i>	–	248
Skřivan lesní, <i>Lullula arborea</i>	1	6
Konipas bílý, <i>Motacilla alba</i>	4	–
Konipas luční, <i>Motacilla flava</i>	1	–
Linduška lesní, <i>Anthus trivialis</i>	83	4
Linduška luční, <i>Anthus pratensis</i>	98	1
Linduška horská, <i>Anthus spinoletta</i>	1	–
Střízlík obecný, <i>Troglodytes troglodytes</i>	121	45
Pěvuška modrá, <i>Prunella modularis</i>	623	–
Ťuhýk obecný, <i>Lanius collurio</i>	8	20
Ťuhýk šedý, <i>Lanius excubitor</i>	1	–
Špaček obecný, <i>Sturnus vulgaris</i>	50	35
Sojka obecná, <i>Garrulus glandarius</i>	1	1
Rákosník obecný, <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	8	44
Rákosník proužkovaný, <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	6	63
Rákosník zpěvný, <i>Acrocephalus palustris</i>	3	6
Rákosník velký, <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	–	1
Cvrčilka říční, <i>Locustella fluviatilis</i>	2	3
Cvrčilka zelená, <i>Locustella naevia</i>	26	50
Cvrčilka slavíková, <i>Locustella luscinioides</i>	–	1
Sedmhlásek hajní, <i>Hippolais icterina</i>	1	15
Pěnice černohlavá, <i>Sylvia atricapilla</i>	155	105
Pěnice slavíková, <i>Sylvia borin</i>	31	432
Pěnice hnědokřídla, <i>Sylvia communis</i>	18	29
Pěnice pokřovní, <i>Sylvia curruca</i>	5	27
Budníček menší, <i>Phylloscopus collybita</i>	91	23
Budníček větší, <i>Phylloscopus trochilus</i>	66	276
Budníček lesní, <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	2	34
Budníček zlatohlavý, <i>Phylloscopus proregulus</i>	–	1
Budníček pruhohlavý, <i>Phylloscopus inornatus</i>	–	1
Králíček obecný, <i>Regulus regulus</i>	693	35
Králíček ohnivý, <i>Regulus ignicapilla</i>	94	4
Lejsek černohlavý, <i>Ficedula hypoleuca</i>	3	663
Lejsek malý, <i>Ficedula parva</i>	1	–
Lejsek šedý, <i>Muscicapa striata</i>	2	21

Druh	den/day	noc/night
Slavík obecný, <i>Luscinia megarhynchos</i>	–	1
Slavík tmavý, <i>Luscinia luscinia</i>	–	7
Slavík modráček, <i>Luscinia svecica</i>	–	6
Červenka obecná, <i>Erithacus rubecula</i>	1029	5463
Rehek zahradní, <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	7	146
Rehek domácí, <i>Phoenicurus ochruros</i>	59	95
Bělořit šedý, <i>Oenanthe oenanthe</i>	1	19
Bramboraček černohlavý, <i>Saxicola torquata</i>	–	4
Bramboraček hnědý, <i>Saxicola rubetra</i>	–	16
Kos černý, <i>Turdus merula</i>	174	54
Kos horský, <i>Turdus torquatus</i>	5	–
Drozd zpěvný, <i>Turdus philomelos</i>	63	292
Drozd kvičala, <i>Turdus pilaris</i>	23	18
Drozd brávník, <i>Turdus viscivorus</i>	1	–
Drozd cvrčala, <i>Turdus iliacus</i>	13	10
Sýkora koňadra, <i>Parus major</i>	1746	–
Sýkora modřínka, <i>Parus caeruleus</i>	181	–
Sýkora babka, <i>Parus palustris</i>	2	–
Sýkora lužní, <i>Parus montanus</i>	4	–
Sýkora uhelníček, <i>Parus ater</i>	266	–
Sýkora parukářka, <i>Parus cristatus</i>	2	–
Mlynařík dlouhoocasý, <i>Aegithalos caudatus</i>	23	–
Brhlík lesní, <i>Sitta europaea</i>	2	–
Šoupálek dlouhoprstý, <i>Certhia familiaris</i>	15	1
Vrabec polní, <i>Passer montanus</i>	1	–
Pěnkava obecná, <i>Fringilla coelebs</i>	472	–
Pěnkava jíkavec, <i>Fringilla montifringilla</i>	173	3
Dlask tlustozobý, <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	5	13
Hýl obecný, <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	180	–
Zvonohlík zahradní, <i>Serinus serinus</i>	9	–
Stehlík obecný, <i>Carduelis carduelis</i>	40	–
Zvonek zelený, <i>Carduelis chloris</i>	25	–
Konopka obecná, <i>Carduelis cannabina</i>	3	–
Čížek lesní, <i>Carduelis spinus</i>	48	–
Čečetka tmavá, <i>Carduelis cabaret</i>	1	–
Čečetka zimní, <i>Carduelis flammea</i>	3	–
Křivka obecná, <i>Loxia curvirostra</i>	2	–
Strnad obecný, <i>Emberiza citrinella</i>	12	–
Strnad bělohlavý, <i>Emberiza leucocephalus</i>	1	–
Strnad rákosní, <i>Emberiza schoeniclus</i>	18	–
Strnad zahradní, <i>Emberiza hortulana</i>	–	1

ZAJÍMAVĚJŠÍ DRUHY

Především noční kroužkování přineslo odchty řady netradičních až překvapivých druhů – chytla se tak například volavka popelavá, kachna divoká, tři čírky obecné, dvě slípky zelenonohé, ledňáček říční, do ruky se podařilo chytit prvního rákosníka velkého, kroužkovaného u nás na horách. Několik dalších druhů je možné označit za vzácné protahující, noční odchty umožnily prokázat jejich průtah přes hřeben Jeseníků – například dvě slučky malé, bekasina otavní (jediný chycený pták z několika stovek protahujících během jedné noci), kalouse pusťovku, lejska malého, sedm slavíků tmavých nebo strnada zahradního. První dva ročníky odchty přinesly i první skutečné rarity; okroužkovat se podařilo strnada bělohavého, budníčka zlatohlavého a budníčka pruhohlavého.

Intenzivní odchty a snaha přizpůsobit způsob odchty aktuálně protahujícím druhům přinesly také výsledky v počtech okroužkovaných ptáků řady druhů. Specialitou sedla se určitě stalo kroužkování sluk lesních – v letech 1934–2009 bylo na našem území kroužkováno 208 sluk (viz Kroužkovatel 12, 2011: 5), jen na Červenohorském sedle bylo v následujících dvou letech kroužkování dalších 69 ptáků! K dalším zajímavým počtům patří například 171 okroužkovaných křepelek polních, 11 lelků lesních, 248 skřivanů polních nebo 20 bělořitů šedých.

Blíží přehled tahu jednotlivých druhů, načasování jejich tahu, srovnání opticky sledovaného tahu s kroužkovacími výsledky a srovnání tahu denního s nočním plánujeme do samostatného příspěvku, pravděpodobně po více sezónách odchty.

PRVNÍ POZNATKY O VHODNÝCH PODMÍNKÁCH ODCHYTU

Přestože je Červenohorské sedlo důležitým místem pro tah ptáků, neprotahují tudy souvisle za jakýchkoliv podmínek. Již v průběhu pozorování denního ptáků přes hřeben Jeseníků se ukázala jistá pravidla, která poté potvrdily i denní a noční odchty ptáků. Jisté podmínky musí být splněny pro to, aby tah vůbec probíhal, jiné podmínky jsou potřebné pro úspěšný odchyt.

Základními faktory se ukázaly být síla, směr větru a přítomnost nebo absence mlhy. Pro tah a úspěšné odchty většiny druhů je ideální střední až silný protivítr, tedy vítr západního až jihojihovýchodního směru. Ptáci jsou při tahu nuceni držet se blízko země, kde je proudění slabší. Za tohoto stavu je poté ideální přítomnost mlhy, která vede k nejlepším odchytům – ptáci přiletují přímo ke světlu a protahují ve výšce 1–2 metry nad zemí. Během nejlepších nocí je za těchto podmínek možné odchytit i několik stovek ptáků – např. 7.10.2011 (1190 ex. jedenácti druhů) nebo 28.10.2011 (883 ex. šestnácti druhů). Vítr vanoucí ve směru tahu podle všeho nevede k zastavení tahu, ale naopak umožňuje ptákům přeletovat sedlo ve výšce, kde nejsou zjištělní. V noci z 27. na 28.9.2011 váł na sedlem silný severní vítr doprovázený silnou mlhou; nad odchytovým místem protahovaly desítky drozdů, chytit se jen jediný.

Úspěšnost odchty a intenzitu tahu ovlivňují i další faktory. Jednoznačně se ukazuje, že inverzní oblačnost severně od hřebene zastaví jakýkoliv průtah ptáků, kteří zřejmě vůbec z mlhy nevyletují. Oproti tomu jasná obloha nad nízkou mlhou vede k tomu, že ptáci přeletují nad mlhou a nechytají se. Naprosto ideální je kombinace oblačnosti, jejíž spodní hranice se pohybuje právě kolem 1000 m n. m. – v dolině je jasno a hřebeny jsou zakryté mlhou; většina ptáků pak protahuje ve velkých počtech úzkým koridorem přes nejnižší místo sedla. Slabý déšť nemá na průtah výrazný vliv, velmi silný vítr jakýchkoliv směru tah zastavuje. Na druhou stranu se ukazuje, že mnohem horší než severní vítr je kupodivu bezvětří, během něhož se ptáci rovněž nechytají.

Poznatky, získané v prvních letech budeme dále testovat a poté publikovat v některém z dalších plánovaných článků.

ZÁVĚR

První dva roky odchytů na Červenohorském sedle nám umožnily upřesnit si techniky a taktiky odchty, na sedle se zabydlet a připravit se kvalitně na odchty v dalších letech. Již první výsledky přinesly řadu poznatků o tahu jednotlivých druhů ptáků, které budeme dále rozpracovávat a sledovat. Budoucnost

„amatérské odchytné stanice“ na Červenohorském sedle a její zaměření je stále trochu ve hvězdách, přesto roky 2010–2011 ukázaly, že její potenciál je obrovský, důležité nyní je jej správně využít.

SUMMARY

Day and night mist-netting during autumn migration took part at Červenohorské sedlo (Jeseníky Mts., North Moravia; GPS 50°7'21.213"N, 17°9'12.503"E, 1013m asl). During day netting, about 200m of nets with different meshes were used, for night netting four 18m nets with 15mm meshes and four 12m nets with 25mm meshes were used. Particularly important was the use of one 2kW light during night netting, placed in front of the system of nets. In 2010, netting took place between August 17th and November 16th. Altogether, 28 day-nettings and 24 night-nettings were done. In total, 5133 specimens from 68 species were ringed. In 2011, netting was done between August 13th and November 17th. Altogether, 67 day-nettings and 68 night-nettings were completed. In total, 10,344 specimens from 93 species were ringed. Over both years, 15,477 specimens from 97 species were ringed. The top-ten species were European Robin (6492), Great Tit (1746), Goldcrest (728), Pied Flycatcher (666), Dunnock (623), Chaffinch (472), Garden Warbler (463), Song Thrush (355), Willow Warbler (342) and Coal Tit (266). Some unusual species for these habitats were caught: Grey Heron, Mallard, Common Teal, Moorhen, European Kingfisher, and the first Great Reed Warbler ringed in mountain habitat in the country. Night netting confirmed the migration of several rare species through the Jeseníky range (e.g. Jack Snipe, Common Snipe, Short-eared Owl, Red-breasted Flycatcher, Thrush Nightingale and Ortolan Bunting). Rare vagrants were Pine Bunting, Yellow-browed Warbler and Pallas's Warbler. Some species were ringed in very high numbers: Woodcock 69, Common Quail 171, Nightjar 11 and Skylark 248. The most useful weather for the migration periods was wind blowing against the migration direction and fog and/or low clouds during night sessions.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bychom rádi poděkovali lidem, bez jejichž pomoci by byla realizace odchytné na Červenohorském sedle mnohem obtížnější nebo dokonce přímo nemožná. Patří k nim především Martin Brejška, který dal dohromady i sponzoroval dvě světla (jedno náhradní), využívaná při odchytu, v celkové hodnotě kolem 50 000 Kč; Peter Adamik, který v obou ročních případech přispěl částkou 5 000 Kč na uhrazení nákladů za elektrický proud; Zdeněk Lysák, vedoucí lyžařského areálu na Červenohorském sedle, který nám poskytl k využívání jednu z vlekařských chatek jako zázemí a umožnil nám využívat k odchytům jednu ze sjezdových tratí; Tomáš Pospíšil, lesní správce Lesů ČR v Loučné nad Desnou, který nám umožnil úpravu porostů pro natažení nárazových sítí a osobně se na této úpravě do značné míry podílel; Jaroslav Jelínek, který ochotně pomohl se stěhováním vybavení na začátku a konci akce; Petr Šaj a Správa CHKO Jeseníky, která naši odchytnou akci na Červenohorském sedle plně podporují; Jaroslav Cepák a Kroužkovací stanice NM, která rovněž akci plně podporuje; sponzoři akce, kteří přispěli na provoz „terénní stanice“ (Pavel Kverek, Jiří Horáček, Henk van Hattem). Poděkování patří i jednotlivým kroužkovatelům, kteří pomohli pokrýt mezery, během nichž jsme se nemohli osobně odchytům věnovat nebo se spoluúčastnili náročných období souvislých odchytů – byli to Jiří Stolarczyk, Lubomír Doupal, Henk van Hattem, Jiří Vaník, Anna Pikešová, Miroslav Horák, Josef Chytil, Karel Poprach, Jaroslav Jelínek, Jiří Sviečka. V neposlední řadě patří poděkování i nekroužkujícím pomocníkům, kteří ulehčovali náročné noci a vyplňovali noci prázdné – byli to Hynek Matušík, Jiří Horáček, Jiří Brückner, Ladislav Jasso, Petr Šaj, Jaromír Beran, Ondřej Belfin, Pavel Kverek, Vladimír Duda, Karel Maton a Lukáš Jonák.

Kroužkování na Červenohorském sedle probíhalo v dost stísněných podmínkách.
Ringing activity at Červenohorské sedlo took part in quite straitened circumstances. Foto J. Chytil

Plšík lískový je relativně častým hostem ptačích budek.
Hazel dormouse is quite common host in nest boxes. Foto J. Švorc

